VÝSKUMNÝ ÚSTAV DETSKEJ PSYCHOLÓGIE A PATOPSYCHOLÓGIE

ŠTANDARDY NÁRODNÝ PROJEKT

Odborné postupy

v pedagogickej a poradenskej praxi

Dieťa s predĺžením povinného predprimárneho vzdelávania a jeho rozvoj v poradenskom aj edukačnom procese - Školský špeciálny pedagóg v materskej škole

Kompetenčný rámec:

ZARIADENIE/A	Materská škola
ODBORNÝ ZAMESTNANEC/CI	Školský špeciálny pedagóg
VEKOVÁ KATEGÓRIA	Predškolský vek
FORMA	Individuálna, skupinová
VYPRACOVAL/A	Mgr. Helena Vicianová
KONZULTÁCIE	PhDr. Jana Bougdar, Mgr. Jana Zembová
EDITOR	Mgr. Veronika Hudáková
DÁTUM	Marec 2022

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

EURÓPSKA ÚNIA Európsky sociálny fond Európsky fond regionálneho rozvoja

OPERAČNÝ PROGRAM ĽUDSKÉ ZDROJE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVA, VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU SLOVENSKEJ REPUBLIKY

www.esf.gov.sk
www.minedu.sk

Dieťa s predĺžením povinného predprimárneho vzdelávania a jeho rozvoj v poradenskom aj edukačnom procese Školský špeciálny pedagóg v materskej škole

Úvod do problematiky

Podľa Zákona č. 415/2021 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony (ďalej školský zákon), v §19, bodu 3) povinná školská dochádzka začína začiatkom školského roka, ktorý nasleduje po dni, kedy dieťa dovŕši vek 6. rokov a dosahuje školskú spôsobilosť. U mnohých detí však stupeň pripravenosti po stránke fyzickej, sociálnej, emocionálnej, ale najmä psychickej - ktoré sú žiaduce pre osvojenie si čítania, písania a počítania - nedosahuje úroveň zrelosti potrebnej pre plnenie povinnej školskej dochádzky. V takomto prípade, so súhlasom príslušného centra poradenstva a prevencie, so súhlasom detského lekára a informovaným súhlasom rodiča/zákonného zástupcu dieťa, na základe Rozhodnutia riaditeľa príslušnej materskej školy pokračuje v plnení povinného predprimárneho vzdelávania. Získaný čas je potrebné využiť na cielený rozvoj a podporu oslabení dieťaťa, predovšetkým zmyslového, sluchového a zrakového vnímania, reči, pamäte, pozornosti, motoriky, myslenia, osobnostných daností, ako aj fyzického vývinu dieťaťa a samotný proces zrenia centrálnej nervovej sústavy, ktoré napomáhajú plynulému zaškoleniu. Je vhodné zákonným zástupcom už pri konzultácii záveru z vyšetrenia posúdenia školskej spôsobilosti zo strany poradenského zariadenia ponúknuť možnosť realizácie stimulačného programu. Špeciálny pedagóg poradenského zariadenia podľa konkrétnych deficitných oblastí navrhne pre dieťa stimulačný program, ktorý absolvuje v dohodnutom čase individuálnou formou. Jednotlivé stimulačné programy je možné aplikovať i skupinovo, priamo v prostredí MŠ. Je tiež veľmi žiaduce zo strany rodičov/zákonných zástupcov, rovnako i poradenského zariadenia spolupracovať s učiteľkami materskej školy. Práve sociálnu skúsenosť z kolektívneho zaškolenia dieťaťa získavame prostredníctvom predškolského zariadenia.

Základné princípy

Východiskom úspešnej edukačnej činnosti u dieťaťa s pokračovaním plnenia povinného predprimárneho vzdelávania v materskej škole je kvalitná diagnostika v centre poradenstva a prevencie, ktorá definuje jeho silné stránky a zároveň oslabené oblasti. Na jej základe špeciálny pedagóg vypracuje komplexný program zameraný na rozvoj práve deficitných oblastí, ktoré je potrebné stimulovať. Čas, ktorý dieťa získa pokračovaním plnenia povinného predprimárneho vzdelávania, mu poskytne priestor na zrenie centrálnej nervovej sústavy a umožní kompenzovať nedostatočnú pripravenosť (v oblasti motoriky, grafomotoriky, zrakového alebo sluchového vnímania, pamäti, vnímania priestoru, matematických predstáv alebo komunikačných schopností). Dieťaťu umožní získať chýbajúce sociálne skúsenosti, nadobudnúť väčšiu istotu v správaní a konaní, v jeho sebadôvere, ako dôležité predpoklady pre samostatnú a systematickú školskú prácu.

Ciele

Prioritným cieľom v pokračovaní plnenia povinného predprimárneho vzdelávania konkrétneho dieťaťa je stimulovať zistené oslabenia, posilňovať jeho osobnosť, výchovno-vzdelávacie činnosti smerovať k rozvíjaniu potenciálu každého dieťaťa a dosiahnutiu školskej spôsobilosti. Školský špeciálny pedagóg spolupracuje s kmeňovými pedagógmi materskej školy, rodičmi/zákonnými zástupcami detí a získaný čas využíva na zabezpečenie rovnakých príležitostí pre všetky deti (s prihliadnutím na ich sociálne znevýhodnenie a zdravotné postihnutie), na dosiahnutie školskej spôsobilosti. Bežný edukačný proces špeciálny pedagóg dopĺňa o činnosti podľa individuálnych potrieb jednotlivých detí. Podľa druhu a stupňa zdravotného postihnutia alebo sociálneho znevýhodnenia deťom zabezpečuje individuálne intervenčné činnosti, odbornú intervenčnú činnosť, podporu v malej skupine alebo triednom kolektíve.

Postup riešenia

1. Každé dieťa, ktoré v danom roku do 31. augusta dosiahne fyzický vek šesť rokov, podľa platnej legislatívy sa k 1. septembru stáva školopovinným. Ak podľa rodiča, pedagóga v materskej škole alebo pediatra dieťa nie je spôsobilé na zaškolenie, musí absolvovať odborné vyšetrenie v zariadení poradenstva a prevencie. Ak je odborným vyšetrením potvrdená hypotéza, že dieťa nespĺňa podmienky školskej spôsobilosti, v súlade so zákonom 415/2021 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon), podľa § 28a, bodu.3, príslušné centrum poradenstva a prevencie v záverečnej správe vyjadrí súhlas s pokračovaním plnenia povinného predprimárneho vzdelávania v materskej škole.

2. Rodič/zákonný zástupca je podrobne informovaný o záveroch z odborného vyšetrenia. V centre poradenstva dostane všetky potrebné informácie týkajúce sa zistených oslabení, ale aj silných stránok dieťaťa, zároveň je vyzvaný na systematickú spoluprácu v záujme stimulácie dieťaťa.
3. K súhlasu s pokračovaním plnenia povinného predprimárneho vzdelávania z centra poradenstva rodič/zákonný zástupca predkladá i písomný súhlas pediatra a informovaný súhlas rodiča/zákonného zástupcu. Na základe týchto vyjadrení riaditeľ materskej školy vydá rozhodnutie o pokračovaní plnenia povinného predprimárneho vzdelávania v materskej škole.

3. Ak sa rodič/zákonný zástupca rozhodne pre stimuláciu svojho dieťaťa v centre poradenstva a prevencie, špeciálny pedagóg sa snaží nastaviť spoluprácu na pravidelné stretnutia (raz za 14 dní), pričom táto forma si vyžaduje spoluprácu rodiča v domácom prostredí na dennej báze. Rodič/zákonný zástupca je o stimulačných cvičeniach, ich aplikovaní podrobne poučený, usmernený - ako vytvoriť vhodné pracovné prostredie, ako začať s cvičením, ako nastaviť pravidelnosť práce v domácom prostredí, ako dieťa motivovať, ako postupovať krok za krokom pri plnení jednotlivých úloh. Stimulačný program špeciálny pedagóg zostavuje pre každé dieťa zvlášť, podľa jeho individuálnych potrieb, oslabení. Stimuláciu oslabených oblastí nie je možné orientovať izolovane, jedným smerom, jednotlivé funkcie sa vzájomne prelínajú, nadväzujú. Každé dieťa je potrebné vnímať komplexne.
Dôležité je tiež, aby špeciálny pedagóg odborne viedol rodiča/zákonného zástupcu, bol mu podporou a v prípade potreby mu vyjadril i obyčajné ľudské pochopenie pri prekonávaní prekážok.

4. Špecifiká odbornej činnosti školského špeciálneho pedagóga v materskej škole
V inkluzívnom ponímaní je každé dieťa prijaté so svojimi osobnými danosťami a špecifickými potrebami a vzájomná interakcia každého jednotlivca ovplyvňuje skupinu detí ako celok. Osobnosť školského špeciálneho pedagóga a iných odborných zamestnancov v materskej škole má snahu v rámci výchovno – vzdelávacieho systému poskytnúť rovnaké podmienky a príležitosti pre všetky deti bez rozdielu, ako súčasť hlavného vzdelávacieho prúdu. Ak v materskej škole pôsobí školský špeciálny pedagóg, je ideálne, keď s dieťaťom, ktoré je zaradené do stimulačného programu z dôvodu pokračovania v plnení povinného

predprimárneho vzdelávania, pracuje individuálnou formou 2x týždenne podľa harmonogramu, vo vyhradenom čase a jeho činnosť dopĺňa kmeňová učiteľka počas denných aktivít a zároveň školský špeciálny pedagóg pracuje s dieťaťom i v malej skupinke, podľa harmonogramu 1x týždenne. Výhodou jeho pôsobenia v prostredí materskej školy je možnosť dennej konzultácie s triednou učiteľkou a pravidelná participácia na výchovno-vzdelávacom procese. Rovnako je pre školského špeciálneho pedagóga výhodou možnosť priamej konzultácie s rodičmi/zákonnými zástupcami.

Participácia školského špeciálneho pedagóga na výchovno-vzdelávacom procese, stimulácii a rozvoji dieťaťa vyžaduje využívanie takých metód a foriem práce, ktoré umožnia, aby dieťa mohlo dosiahnuť svoje osobné maximum a malo možnosť rozvíjať svoje silné aj slabé stránky.

Odborná činnosť školského špeciálneho pedagóga zastrešuje starostlivosť a podporu detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (ďalej len ŠVVP) a je diferencovaná na úlohy:

a) Realizácia odbornej intervenčnej činnosti

- Individuálne alebo skupinovou formou, zabezpečuje špeciálnopedagogickú podporu deťom so ŠVVP. Podľa stanoveného harmonogramu realizuje individuálne intervencie v samostatných, tichých priestoroch tým deťom, ktorým to určuje individuálny vzdelávací program (ďalej IVP) - deťom so sluchovým postihnutím (nutnosť eliminovať zhluk zvukov, šumov), narušenou komunikačnou schopnosťou, deťom so zrakovým postihnutím, deťom s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami, ktorým vyhovuje práca individuálnou formou, deťom s mentálnym postihnutím, deťom s poruchami aktivity a pozornosti, ktoré vo veľkej skupine majú ťažkosti s koncentráciou pozornosti pri práci, deťom chorým alebo zdravotne oslabeným (v súlade so zákonom 415/2021 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon), v §2, písm. k) až q)). Cieľom špeciálneho pedagóga je pripraviť deti so ŠVVP na primárne vzdelávanie, pričom zohľadňuje druh zdravotného postihnutia, zdravotného znevýhodnenia, inakosť dieťaťa, ktorá ho stavia do „výnimočnej“ pozície. Špeciálny pedagóg sa snaží dosiahnuť čo najvyššiu samostatnosť dieťaťa, pričom prihliada na skutočnosť, že byť samostatným je preň oveľa náročnejšie – učí ho prijať svoj stav, akceptovať svoje obmedzené možnosti, fungovať bez pomoci rodičov, s podporou „iných“ ľudí, učí ho zvládať výchovno - vzdelávacie aktivity, používať kompenzačné pomôcky, komunikovať s kolektívom, učiteľkami.
- Podieľa sa na vytváraní, aktualizácii a realizácii individuálnych vzdelávacích programov detí so ŠVVP, pripravuje, odporúča a realizuje stimulačné a terapeutické programy. Z pozície svojej odbornosti pomáha triednym učiteľkám pri „čítaní“ a analýze odporúčaní zo správy z odborného vyšetrenia, na základe ktorej spolupracuje pri tvorbe individuálneho vzdelávacieho programu, odporúča konkrétne postupy.
- U každého dieťaťa so zdravotným postihnutím a zdravotným znevýhodnením v čo najvyššej možnej miere podporuje budovanie samostatnosti. Školský špeciálny pedagóg pri nácviku využíva špeciálne postupy, ktoré deťom uľahčia sebaobsluhu (obliekanie ponožiek s pomôckou, obúvanie, stolovanie - využívanie špeciálnych príborov u telesne postihnutých detí, využívanie špeciálnych pomôcok u zrakovo postihnutých detí – nalievanie do pohára a pod.), neopomína skutočnosť, že niektoré druhy zdravotného postihnutia a zdravotného znevýhodnenia si vyžadujú náročný a dlhodobý nácvik. Osvedčené postupy zároveň sprostredkuje všetkým zainteresovaným pedagogickým a odborným zamestnancom podieľajúcim sa na výchovno-vzdelávacom procese daného dieťaťa v materskej škole, ale aj rodičom/zákonným zástupcom, vzhľadom na potrebu každodenného nácviku v bežných podmienkach domácnosti s cieľom podpory dieťaťa v jeho samostatnosti a posilnení sebadôvery vo vlastné schopnosti.
- Zabezpečuje a vytvára kompenzačné pomôcky pre deti so ŠVVP. Ak zdravotné postihnutie dieťaťa vyžaduje pomôcku, ktorá je nevyhnutná pre edukačný proces, špeciálny pedagóg navrhne s presnou špecifikáciou vedeniu materskej školy jej zabezpečenie (zapožičanie alebo kúpu). V prípade, že na stimuláciu niektorých funkcií neexistujú vhodné pomôcky, špeciálny pedagóg ich tvorí sám (napr. komunikačné knihy pre deti s PAS, s presným výberom slovnej zásoby, vlastné leporelá pre deti s narušenou komunikačnou schopnosťou a pod.).

- Pre jednotlivé deti s čiastkovými oslabeniami navrhuje aplikáciu uceleného stimulačného programu, prípadne využitie niektorých prvkov z konkrétneho stimulačného programu. Vychádza pritom z potrieb dieťaťa, ktoré vyvstali z odborného vyšetrenia, ale aj možností materskej školy či rodiny. Vykonáva cielenú stimuláciu tých funkcií, ktoré sú zodpovedné za rozvoj celého spektra školských zručností (komunikačné schopnosti, elementárne matematické predstavy, vizuálne a auditívne vnímanie a pod.). Školský špeciálny pedagóg používa také stimulačné prostriedky, kedy bežné pedagogické postupy sú nedostatočne účinné a špecifické potreby dieťaťa si vyžadujú individualizované, špecifické postupy. Na fixovanie, zautomatizovanie niektorých poznatkov a zručností využíva prácu v malých skupinkách detí (2-4 deti), ktoré majú podobné ťažkosti, napr. deti zo sociálne znevýhodneného prostredia (dieťa má šancu získať poznatky, ktoré u neho absentujú, získať istotu, sebavedomie, malá skupina detí mu poskytuje obmedzenú možnosť porovnávať svoje výkony s inými deťmi). Individuálny prístup zostáva zachovaný, deti sa navzájom motivujú, môžu si navzájom pomáhať.
- Pomáha tvoriť priateľstvá, vzájomné interakcie medzi deťmi v triede aj v materskej škole vzájomne. Formou zážitkového učenia spoločne s kmeňovými učiteľkami pripravuje a realizuje aktivity, ktoré podporujú spolupatričnosť, vedú k sebapoznaniu, ale aj asertívnej komunikácii.
- V kooperácii so školským psychológom, či inými odbornými a pedagogickými zamestnancami materskej školy, pomáha viesť deti k chápaniu a rešpektovaniu odlišnosti na im primeranej úrovni, vysvetľuje charakter zdravotného postihnutia, zdravotného znevýhodnenia, pomáha odstraňovať predsudky, budovať ovzdušie podpory, uľahčuje tak akceptáciu inakosti.
- Odborné intervencie školský špeciálny pedagóg realizuje v dopoludňajších hodinách, kedy sú deti najvýkonnejšie, vo výchovno – vzdelávacom procese využíva rôzne príbehy, rozprávky, videá.

b) Realizácia metodicko-odbornej a konzultačnej činnosti

- Koordinuje úpravu didaktických materiálov pre deti so ŠVVP podľa ich individuálnych potrieb. Školský špeciálny pedagóg zvažuje výber vhodných predmetov na manipulačné úlohy (množstvo, veľkosť, diferenciácia povrchu pri hmatových hrách), výber materiálov, ktoré ho posunú vpred a zároveň mu zabezpečia aj pocit úspechu, pracovné listy na overenie poznatkov. Ak dieťa pracuje v triede s ostatnými deťmi, zabezpečuje zachovanie obsahovej rovnosti a zároveň individuálne nastavuje náročnosť úloh.
- Dohliada na správne používanie kompenzačných pomôcok, v prípade potreby zaškolí pedagógov na ich používanie. Ak dieťa nosí okuliare, dbá, aby ich nosilo podľa pokynov lekára (v spolupráci s dieťaťom ho učí, aby ich malo stále čisté, ak si ich skladá, ako ich brať do rúk, správne položiť na plochu alebo do puzdra), dbá na správne nastavenie načúvacieho aparátu a pod.
- Poskytuje odborné poradenstvo, konzultácie rodičom/zákonným zástupcom. V rámci individuálneho vzdelávacieho programu dieťaťa zaeviduje dohodu s rodičom o pravidelných konzultáciách (so snahou vyjsť rodičom v ústrety - 1x týždenne, alebo 2x mesačne, s potrebou dodržiavať pravidelnosť, pričom neopomína záujem dieťaťa). Na prípadné vzniknuté ťažkosti reaguje pružne, ponúka promptné riešenia.
- Školský špeciálny pedagóg zverejňuje časový harmonogram konzultačných hodín, kedy poskytuje odborné poradenstvo pre rodičov/zákonných zástupcov. Vždy dodržiava etický kódex svojho povolania, rešpektuje dôvernosť informácií, zabezpečuje diskrétne prostredie, akceptuje rodiča/zákonného zástupcu, náročnosť situácie.
- Poskytuje odborné poradenstvo a metodickú pomoc pedagogickým zamestnancom. Odporúča dostupnú odbornú literatúru, sprostredkuje kolegom osvedčené špeciálnopedagogické postupy, pomáha riešiť aktuálne problémové situácie. V prípade aktuálnych ťažkostí konzultácie poskytuje promptne, podľa potreby i na dennej báze.
- Participuje na plánovaní inkluzívneho vzdelávania v materskej škole a tvorbe školského vzdelávacieho programu v oblasti práce s deťmi so ŠVVP. Jeho snahou je pripraviť podmienky materskej školy na prijímanie detí s akoukoľvek inakosťou. V spolupráci s vedením školy školský

vzdelávací program nastavuje tak, aby dokázal zabezpečiť predprimárne vzdelávanie pre deti so zdravotným postihnutím a zdravotným znevýhodnením.

- Podieľa sa a je nápomocný pri príprave a úprave interiéru triedy, materskej školy tak, aby bol v súlade s potrebami detí so ŠVVP. Odporúča učiteľkám vhodné rozmiestnenie nábytku (telesne postihnuté deti, zrakovo postihnuté deti a ďalšie), vytvorenie vhodného pracovného alebo relaxačného kútika (deti s poruchou autistického spektra, ďalej PAS). Dbá na dostatočné osvetlenie (zrakovo postihnuté deti), dostupnosť vhodných hračiek, grafického materiálu.

5. Výchova a vzdelávanie detí so zdravotným znevýhodnením v materskej škole, pokračujúce v plnení povinného predprimárneho vzdelávania

Každé dieťa je považované za jedinečné, so zreteľom na jeho individuálne výchovné a vzdelávacie potreby. Školský špeciálny pedagóg v kooperácii s ostatnými pedagógmi využíva všetky dostupné prostriedky na to, aby každé dieťa mohlo dosiahnuť svoje vzdelávacie maximum. Koordinuje a zabezpečuje zaraďovanie špecifických foriem denných činností, ktoré sú zamerané na predchádzanie, zmiernenie alebo odstraňovanie nepriaznivých dôsledkov zdravotného postihnutia a zdravotného znevýhodnenia a zároveň všetkých zainteresovaných vedie k akceptácii skutočnosti, že nie všetky deti môžu dosiahnuť zhodné vzdelávacie ciele. ***Ak prognóza dieťaťa, vychádzajúca zo záverov odborného vyšetrenia v zariadení poradenstva a prevencie, predpokladá dosiahnutie školskej spôsobilosti, alebo zlepšenie zistených oslabení v priebehu nasledujúceho roka, pokračovanie plnenia povinného predprimárneho vzdelávania sa stáva pre dieťa prínosom.***

a) Dieťa s mentálnym postihnutím v materskej škole v pokračovaní plnenia povinného predprimárneho vzdelávania

Predprimárne vzdelávanie detí s mentálnym postihnutím zabezpečuje ich komplexný rozvoj v súlade s ich obmedzenými možnosťami a osobitosťami danými mentálnym postihnutím konkrétneho dieťaťa. Ak je dieťaťu s mentálnym postihnutím odporúčané pokračovať v plnení povinného predprimárneho vzdelávania, školský špeciálny pedagóg okrem bežných edukačných aktivít realizuje stimulačné cvičenia zamerané na rozvoj základných funkcií, ich výber uplatňuje so zreteľom na individuálne osobitosti, potreby konkrétneho dieťaťa.

Rozvíjanie **zmyslového vnímania:**

- *sluch* vytvára predpoklady na skvalitnenie rečového prejavu a uľahčuje osvojovanie čítania a písania. Školský špeciálny pedagóg využíva formu sluchových hier, ako je diferenciácia zvukov, hľadanie zhodných zvukov, určovanie smeru zvuku a pod.
- *hmat* je základom vnímania vlastnej telesnej schémy, významne ovplyvňuje správny vývin hrubej a jemnej motoriky. Školský špeciálny pedagóg na rozvoj využíva hry, pri ktorých dieťa bez kontroly zraku určuje vlastnosti povrchov, materiálov (mäkký, tvrdý, hladký, pichľavý, studený...), hľadá dvojice rovnakých tvarov, povrchov a pod.
- *zrak,* zraková pozornosť, vnímanie a pamäť sú potrebné pre správne osvojenie čítania, písania, ale aj správnej komunikácie (odčítanie a porozumenie mimiky tváre, pochopenie emócií ako radosť, smútok či hnev). Rozvíja formou priraďovania farieb, tvarov, obrázkov, skladania rozstrihaných obrázkov, puzzle, stavania, skladania podľa predlohy, diferenciácie tvarov a pod.
- *chuť a čuch,* zapojenie všetkých zmyslov do výchovno-vzdelávacieho procesu uľahčuje učenie, pomáha rozširovať poznatky, slovnú zásobu, obohacuje zážitky. Rozvíja ich formou priameho ochutnávania, ovoniavania, chuťových alebo voňavých hádaniek.

Nevyhnutnou súčasťou špeciálnopedagogického pôsobenia u mentálne postihnutých detí je aj rozvoj **komunikačných schopností.** Aj keď primárna intervencia patrí do kompetencie logopéda, v spolupráci s ním ju školský špeciálny pedagóg dopĺňa o individuálne prípravné cvičenia:

- artikulačné cvičenia - cvičenia zameriava na oromotoriku (hovoridlá, jazyk, pery, podnebnohltanový uzáver),
- dychové cvičenia - dýchanie nosom, hospodárenie s dychom, správny výdych,
- hlasové cvičenia - vyludzovanie hlasu, mäkké nasadenie tónu (citoslovcia, zvuky zvierat, predmetov a pod.).

Zvýšenú pozornosť u mentálne postihnutého dieťaťa s pokračovaním povinného predprimárneho vzdelávania venuje rozvíjaniu jemnej **motoriky a grafomotoriky**. Školský špeciálny pedagóg vyberá a do rozvíjajúceho programu zaraďuje vhodné cvičenia hornej končatiny, odporúča vhodný výber plochy, formátu, grafický a kresliaci materiál, sleduje dodržiavanie správnej polohy pri kreslení. Dbá na rešpektovanie individuálneho času na získanie nových zručností, a najmä na dostatok opakovaní, čo zabezpečuje intenzívnejšie a trvalejšie výsledky.
Pomôcky: Bežné a didaktické hračky a pomôcky, knihy, obrázkový materiál, Orffov inštrumentár, zvuková a zobrazovacia technika, počítač, tablet (ako pomôcka pre alternatívnu komunikáciu), reálne predmety, vlastné, svojpomocne vyrobené pomôcky, Snoezelen.

b) Dieťa so sluchovým postihnutím v materskej škole v pokračovaní plnenia povinného predprimárneho vzdelávania
Vzdelávací proces detí so sluchovým postihnutím okrem všeobecných cieľov je zameraný tak, aby sa primerane veku a osobitostiam u detí rozvinuli komunikatívne, reedukačné (stimulácia zvyškov sluchu) a kompenzačné (rozvíjanie vnímania neporušenými zmyslami) kompetencie. Sprístupnenie obsahu predprimárneho vzdelávania sluchovo postihnutých detí sa realizuje najmä prostredníctvom surdopedických metód. Surdopéd v spolupráci s logopédom pre každé dieťa optimalizujú **formu komunikácie,** či s použitím posunkov (totálna komunikácia, simultánna komunikácia, bilingválny prístup) alebo bez posunkov (orálna metóda). Školský špeciálny pedagóg dopĺňa výchovno-vzdelávací proces individuálnymi cvičeniami zameranými na **stimuláciu zvyškov sluch**u a zároveň rozvíja aj **neporušené zmysly.** Na rozvoj sluchu využíva vibrácie vnímané hmatom, rytmické cvičenia (dôležité pre orálnu reč), zvukové hry, hudobné hry, diferenciáciu zvukov, slov a pod. Z neporušených zmyslov najväčšiu pozornosť venuje zrakovému vnímaniu, ktoré je nevyhnutnou súčasťou odzerania, schopnosti pochopiť hovorenú informáciu. Volí cvičenia zamerané na rozlišovanie detailov s čo najväčšou presnosťou, vnímanie aj jemných rozdielov. Sluchovo postihnuté dieťa okrem narušenej komunikačnej schopnosti vo všetkých jazykových rovinách aj s pridruženými poruchami reči, môže mať ťažkosti s pozornosťou, krátkodobou a dlhodobou pamäťou, s chápaním abstraktných pojmov, môže mať oneskorený emocionálno-sociálny vývin, zníženú mieru koncentrácie a vytrvalosti, nerovnomerný vývin a zvýšenú unaviteľnosť. Aj tieto skutočnosti môžu byť dôvodom pokračovania plnenia povinného predprimárneho vzdelávania. V takýchto prípadoch sa špeciálnopedagogická intervencia obohacuje o štandardné postupy zamerané na rozvíjanie tých oslabení, ktoré sú uvedené v správe z odborného vyšetrenia a opiera sa o odporúčania centra poradenstva.
Pomôcky: kompenzačné pomôcky - načúvacie aparáty implantované, neimplantované, špeciálne zariadenia na prenos zvuku (napr. FM systém), učebné pomôcky - bežné hračky a didaktické pomôcky, zvuková a zobrazovacia technika, rytmické aj melodické hudobné nástroje, knihy, nahrávky zvukov okolia a zvierat, hračky, ktoré reagujú na zvuk, slovo, akustické hračky so svetelnou signalizáciou alebo vibráciou, svojpomocné materiály.

c) Dieťa so zrakovým postihnutím v materskej škole v pokračovaní plnenia povinného predprimárneho vzdelávania

Výchova a vzdelávanie zrakovo postihnutých detí v materskej škole je podmienená rozsahom a charakterom zrakového postihnutia, ako aj dobou jeho vzniku. Školský špeciálny pedagóg po konzultácii s príslušnými odborníkmi z oblasti medicíny a tyflopédom, zaraďuje do každodenného režimu stimulačné aktivity, ktoré sú zamerané na percepčno-motorickú, kognitívnu a sociálno-emocionálnu oblasť.
Percepčno-motorická oblasť sa zameriava na rozvíjanie svalového napätia, hrubej a jemnej motoriky, rovnováhy, správne dýchanie, orientáciu v priestore, rozvoj mobility. U detí s progresívnym postihnutím zraku školský špeciálny pedagóg postupuje veľmi opatrne, z denného režimu vylúči činnosti, ktoré by mohli ohroziť stav dieťaťa, svoju činnosť realizuje individuálne alebo v skupinke 2-3 detí, kedy spája jednoduché cvičenie so sprievodom riekaniek, básní, piesní. Svoju činnosť neustále sprevádza slovne, pričom používa názorne ukážky, zdôrazňuje správne držanie tela a zameriava sa na orientáciu v priestore. Veľkú pozornosť venuje získaniu zručností a istoty pri stolovaní, sebaobsluhe a orientácii v známom prostredí. Špecifickou

oblasťou u detí so zrakovým postihnutím, ktorej venuje školský špeciálny pedagóg svoju pozornosť, je rozvoj hmatu, jemnej motoriky a vizuomotoriky. Veľký dôraz kladie na dodržiavanie zrakovej hygieny, dostatočný kontrast, výrazné línie a jasné farby. Podľa osvojených hmatových schopností detí, postupne prechádza k dvojrozmerne zobrazeným predmetom (reliéfne obrázky).

Kognitívna oblasť - rozvoj orientuje na poznávanie predmetov, javov a ich vlastností. Deťom umožňujeme hmatom vnímať priestorové rozmery predmetov, ich tvar, plochu, veľkosť, druh materiálu.

Sociálno-emocionálna oblasť - rozvoj orientuje na sociálne vzťahy detí so zrakovým postihnutím. Individuálne, ale aj v skupine dieťa vedie k samostatnosti, k vyjadreniu vlastných pocitov a potrieb, ak je to potrebné, učí ho vysloviť žiadosť o pomoc.

U slabozrakých detí má na zreteli, že pri vizuálnom vnímaní postupujú od celku k častiam a u nevidiacich detí prebieha poznávanie prostredníctvom iných zmyslov.

Pomôcky: Bežné hračky, pomôcky, predmety (treba dbať na bezpečnosť predmetov, farebnosť, kontrast, dostatočnú veľkosť - príliš veľké a ťažké predmety sú ťažko vnímateľné), PC s hlasovým výstupom, čítacie lupy na zväčšenie obrázkov a kompenzačné pomôcky podľa individuálnych potrieb detí.

d) Dieťa s telesným postihnutím v materskej škole v pokračovaní plnenia povinného predprimárneho vzdelávania

Všetky aktivity dieťaťa s telesným postihnutím v materskej škole sú ovplyvnené druhom a stupňom jeho postihnutia. Primárne starostlivosť o telesne postihnuté deti je v rukách odborníkov z oblasti medicíny, následne školský špeciálny pedagóg má na zreteli špecifiká psychomotorických a osobnostných kompetencií (znížená sebaistota, asertivita, nedostatočné uvedomovanie dôsledkov svojho správania), sociálnych (činnosti s pomocou inej osoby) a komunikatívnych kompetencií. Pomáha dieťaťu vyrovnávať sa so svojím postihnutím, predchádzať pasivite prameniacej z možných neúspechov. U detí s telesným postihnutím je potrebné rátať so zvýšenou unaviteľnosťou a podľa potreby umožniť zmenu polohy (ležanie na koberci, žinenke). Deti s postihnutými hornými končatinami majú školskú prácu komplikovanejšiu. V týchto prípadoch pripravuje zväčšené pracovné listy, zabezpečuje používanie špeciálnych písacích potrieb, príp. volí prácu s tabletom alebo počítačom so špeciálnou klávesnicou. Učí samotné dieťa, ale i pedagógov používať vhodné kompenzačné prostriedky. V spolupráci so školským logopédom realizuje podporné individuálne prípravné cvičenia zamerané na dychové, artikulačné a hlasové cvičenia.

Pomôcky: Protišmykové pracovné podložky, špeciálne pomôcky na rozvoj grafomotoriky, manipulačné a interaktívne hračky, pracovné a hracie kútiky prístupné aj s kompenzačnými pomôckami, ariska-špeciálna stolička na oporu celého tela, kompenzačné pomôcky podľa individuálnych potrieb detí (chodítko, invalidný vozík, barly, držadlá na pomoc pri osobnej hygiene...).

e) Dieťa s narušenou komunikačnou schopnosťou v materskej škole v pokračovaní plnenia povinného predprimárneho vzdelávania

Dominantným cieľom predprimárneho vzdelávania detí s narušenou komunikačnou schopnosťou je súbežne so všeobecnými cieľmi rozvoj všetkých jazykových rovín a všetkých foriem komunikácie. Individuálnu logopedickú intervenciu na dennej báze zabezpečuje školský logopéd, následne ostatné stimulačné aktivity špeciálny pedagóg v kooperácii s kmeňovými učiteľkami. Pravidelná intervencia školského špeciálneho pedagóga spočíva v podpore **socializácie** dieťaťa (odstraňuje nízke sebavedomie dieťaťa, necháva dieťa samostatne pracovať s dostatkom času, na spoločné činnosti využíva hry, ktoré má dieťa rado, postupne mu napomáha získavať komunikačnú istotu), pri rozvíjaní **senzomotoriky** (najmä jemnej motoriky štandardnými postupmi). Zvýšená pozornosť sa venuje **emočnému ladeniu** dieťaťa (možné ohrozenie frustráciou z odmietnutia, nútenie ku komunikácii, trestanie za chyby, prejavy agresivity a hnevu pri zníženej schopnosti vyjadriť svoje potreby) a podpore veku primeraných prejavov správania. Školský špeciálny pedagóg postupuje podľa vytvorenej komunikačnej stratégie u každého dieťaťa, realizuje cvičenia podľa inštrukcií logopéda (rozvíja fonematické uvedomovanie formou hier na identifikáciu a produkciu rýmov, slabikovú analýzu a syntézu, identifikáciu prvej fonémy, izoláciu poslednej fonémy atď., realizuje fonetickú rytmiku - napínanie a uvoľňovanie svalov, vytváranie citu pre rytmus, pohyby tela počas hovorenia...).

Pomôcky: Bežné hračky, didaktické pomôcky, súbory obrázkov, spoločenské hry vyžadujúce vzájomnú komunikáciu, zvuková a zobrazovacia technika, interaktívna tabuľa, vlastné komunikačné knihy a súbory obrázkov podľa individuálnych potrieb jednotlivých detí.

f) Dieťa s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami v materskej škole v pokračovaní plnenia povinného predprimárneho vzdelávania

Školský špeciálny pedagóg v súčinnosti s kmeňovými učiteľkami pomáha vytvárať podmienky pre dosiahnutie čo najlepšej adaptácie a samostatnosti dieťaťa v materskej škole. Prostredníctvom špeciálnych metód vytvára a fixuje adaptívne správanie, sociálne a komunikačné schopnosti. Vytvára štruktúru vychovno-vzdelávacieho procesu konkrétneho dieťaťa, nakoľko štruktúrované učenie deťom s PAS najviac vyhovuje. Ak to individuálne potreby konkrétneho dieťaťa vyžadujú, vytvára samostatný priestor na prácu s relaxačnou zónou (oddelený stôl bez rušivých podnetov, kútik so žinenkou oddelený nábytkom alebo paravanom), časovým plánom denných aktivít obsahujúcich informáciu pre dieťa, čo bude v priebehu dňa robiť, v ktorých priestoroch bude. Kombinuje individuálnu, skupinovú intervenciu a činnosť v triednom kolektíve. Do denných činností zaraďuje pohybové a relaxačné cvičenia podľa špecifických potrieb dieťaťa. Deti s autizmom majú obvykle ťažkosti s percepciou, ale aj recepciou reči. Deťom preto úlohy predkladá aj vo vizuálnej podobe, prípadne farebne označí priestory, kde bude úlohu realizovať. Využíva ohraničený priestor, jasný systém (škatule, rovné línie, rôzne nádobky a pod.) a pravidelnosť. Intervencie školský špeciálny pedagóg realizuje v tých istých podmienkach, v tom istom čase, v systéme zľava doprava, zhora dolu. Spôsob intervencie orientuje predovšetkým na rozvoj výchovno - vzdelávacích zručností (štruktúrované učenie, nácvik komunikácie a sociálnych zručností) a intervencie zamerané na problémové správanie.
Pomôcky: Bežné hračky, didaktické pomôcky, komunikačné predmety, obrázky, piktogramy, vlastné komunikačné knihy, pracovné zošity, interaktívna tabuľa, zvuková a zobrazovacia technika, Snoezelen, svojpomocne zhotovené materiály.

g) Choré alebo zdravotne oslabené dieťa v materskej škole v pokračovaní plnenia povinného predprimárneho vzdelávania

Pri napĺňaní všeobecných výchovno – vzdelávacích cieľov u detí chorých a zdravotne oslabených školský špeciálny pedagóg rešpektuje ich zdravotný stav, individuálne možnosti, schopnosti a vždy aktuálnu situáciu a naladenie dieťaťa. Výchovno-vzdelávací proces chorých a zdravotne oslabených detí je ovplyvnený častými, niekedy dlhodobými absenciami v materskej škole, čím sú oslabené jeho pracovné návyky, dieťa môže byť podráždené, môže mať nechuť k pohybu, strach z choroby a liečebných procedúr. Školský špeciálny pedagóg počas prítomnosti dieťaťa denne monitoruje jeho stav a flexibilne reaguje na aktuálnu situáciu, využíva zvýšený individuálny prístup, ponúka pútavé aktivity, často používa improvizáciu, relaxačné techniky (napr. dieťa s diabetom môže byť apatické, niekedy nepokojné, vzdorovité, negativistické alebo veľmi unavené). Pri deťoch chorých a zdravotne oslabených nevyhnutne spolupracuje s rodičom/zákonným zástupcom na dennej báze, informácie o aktuálnom stave dieťaťa, vyhodnocuje a nastavuje či už individuálnu spoluprácu, alebo spoluprácu s učiteľkami v materskej škole.
Pomôcky: Bežne používané hračky a didaktický materiál.

h) Dieťa s viacnásobným postihnutím v materskej škole v pokračovaní plnenia povinného predprimárneho vzdelávania

Výchovno-vzdelávací proces dieťaťa s viacnásobným postihnutím vychádza zo skutočnosti, či ide o mentálne postihnuté dieťa s pridruženým zmyslovým alebo telesným postihnutím, alebo kombináciu zmyslových postihnutí bez mentálneho postihnutia (hluchoslepota), rečové postihnutie v kombinácii so zmyslovým alebo telesným postihnutím, poruchy správania v kombinácii so zmyslovým alebo telesným postihnutím. Edukačný proces viacnásobne postihnutého dieťaťa vychádza z aktuálneho stavu dieťaťa. Rešpektuje jeho špecifiká, možnosti a schopnosti. Školský špeciálny pedagóg pri deťoch s viacnásobným postihnutím aplikuje predovšetkým metódu **stimulácie** (aktivity zamerané na rozvíjanie osobnosti jednotlivca, najmä na oblasť motoriky, senzoriky a komunikácie), **kompenzácie** (súbor aktivít zameraných na zvýšenie činnosti iných

orgánov, funkcií) a **korekcie** (aktivity zamerané na nápravu, vyrovnanie alebo nahradenie zníženého výkonu orgánu alebo funkcie). Špeciálnopedagogickú intervenciu nastavuje podľa dominantného postihnutia a opiera sa o príslušný vzdelávací program s doplnením o intervenciu týkajúcu sa pridruženého postihnutia.
Pomôcky: Hračky, reálne predmety, didaktické pomôcky, knihy, sady obrázkov, svetlo taktilno-kinestetický materiál, Snoezelen miestnosť, kompenzačné pomôcky a materiály podľa druhu a stupňa postihnutia a individuálnych potrieb jednotlivých detí.

- Hluchoslepé dieťa v materskej škole v pokračovaní plnenia povinného predprimárneho vzdelávania

Hluchoslepota patrí medzi najťažšie viacnásobné postihnutie. Tu nestačí využívať postupy pre jedincov s poškodením zraku alebo poškodením sluchu, kvalitatívne ide o „jedinečné“ postihnutie so špecifikami vo všetkých oblastiach. Školský špeciálny pedagóg vo výchovno-vzdelávacom procese postupuje podľa odporúčaní príslušného centra poradenstva a prevencie. S dieťaťom pracuje individuálne.Pri prvom kontakte volí spôsob komunikácie s dieťaťom, čo si od neho vyžaduje nadviazať a vytvoriť dôverný vzťah. Nakoľko komunikácia s hluchoslepým dieťaťom je obmedzená o zrakové a sluchové zmysly, školský špeciálny pedagóg volí komunikáciu prostredníctvom zmyslových orgánov, ktoré sú dominantné a zostali u dieťaťa zachované. Ak má dieťa napr. zvyšky zraku, učí dieťa analyzovať, vnímať okolie, ak má dieťa zvyšky sluchu, učí dieťaťa analyzovať a porozumieť tomu, čo počuje, využívať posunkovú komunikáciu. Učí dieťa vnímať vlastný pohyb, vibračné pohyby, pohyb vzduchu. Na základe výsledkov a odporúčaní záverov z odborných vyšetrení sa zameriava na rozvoj hrubej a jemnej motoriky, lokomócie, sebaobsluhu. Dieťa zoznamuje s priestorom okolo seba, využíva špecifický spôsob pohybu v priestore (Trailing-pohyb s vystretými rukami) alebo aktívne učenie v “Malej izbe”, jej veľkosť a vybavenie prispôsobuje úrovni dieťaťa. V stabilnom prostredí je snahou školského špeciálneho pedagóga dosiahnuť vlastnú aktivitu dieťaťa, spoliehať sa na seba v rámci sebaobslužných činností (pokiaľ mu umožňuje zdravotný stav). Školský špeciálny pedagóg využíva prvky muzikoterapie, canisterapie, hipoterapie, arteterapie alebo hydroterapie.
Pomôcky: Hračky, reálne predmety, Snoezelen, zvukové hračky, taktilno-kinestetický materiál, svetlo, kompenzačné pomôcky podľa individuálnych potrieb jednotlivých detí.

6. **Výchova a vzdelávanie detí zo sociálne znevýhodneného prostredia v materskej škole v pokračovaní plnenia povinného predprimárneho vzdelávania**

Aspekty sociálneho znevýhodnenia môžu byť vymedzené na úrovni jedinca, rodiny, sociálneho prostredia a v súvislosti so sociálno-ekonomickým statusom. Dieťa bez pomoci tieto znevýhodňujúce faktory nedokáže eliminovať. Školský špeciálny pedagóg v súčinnosti s pedagógmi po dôkladnej diagnostike spolupracuje pri tvorbe a realizácii stimulujúcich aktivít pre jednotlivé deti. Vyberá vhodné formy a prostriedky podpory pre každé dieťa tak, aby dieťa zažívalo úspech ako nevyhnutný motivačný faktor ďalšej práce. Pomáha pri formovaní kamarátskych vzťahov v detskom kolektíve, podnecuje deti k vzdelávacím aktivitám, podporuje prirodzenú zvedavosť. Pravidelne spolupracuje s rodičmi.

Výstup činnosti

- Portfólio dieťaťa.
- Pravidelné záznamy odbornej činnosti s dieťaťom.
- Priebežné parciálne hodnotenia jednotlivých činností realizovaných individuálne alebo skupinovo.
- Dielčie vyhodnocovacie správy činnosti školského špeciálneho pedagóga (štvrťročne, polročne – podľa dohody s vedením materskej školy).
- Výročná správa o činnosti školského špeciálneho pedagóga v materskej škole.
- Záverečné správy jednotlivých detí pred nástupom na primárne vzdelávanie.

Spolupráca

Školský špeciálny pedagóg účinne realizuje svoje výchovno-vzdelávacie stratégie len vtedy, keď má vytvorenú opornú sieť všetkých zainteresovaných podieľajúcich sa na edukácii. Je nevyhnutné, aby vedenie materskej školy prijalo za svoju filozofiu inkluzívneho vzdelávania a následne pozíciu a prácu školského špeciálneho pedagóga. Zo strany vedenia materskej školy je vítaná podpora otvorenej komunikácie medzi všetkými zamestnancami, budovanie pozitívnej klímy, otvorenosť voči novým podnetom, návrhom, metódam. Je výhodou, ak má materská škola vypracovanú stratégiu špeciálnopedagogickej podpory pre znevýhodnené deti. Vzdelaný a v téme zorientovaný riaditeľ je schopný účinne podporovať svoj tím, teda aj školského špeciálneho pedagóga.
Dieťa so zdravotným postihnutím, zdravotným znevýhodnením v skupine je pre učiteľa často novou, nepoznanou skúsenosťou. Znamená pre neho vyššie pracovné nasadenie, používanie diferencovaných učebných materiálov, prípravu IVP, delenie svojho pôsobenia medzi intaktné deti a deti so ŠVVP. Školský špeciálny pedagóg je pre učiteľa oporou, participuje na výchovno - vzdelávacom procese detí, pomáha pri príprave učebných materiálov, konzultuje problémové situácie. Podobne je nevyhnutná spolupráca s asistentom učiteľa, ktorého školský špeciálny pedagóg odborne vedie. Samozrejmosťou je kooperácia s ostatnými odbornými zamestnancami podporného tímu (psychológ, logopéd, sociálny pedagóg, fyzioterapeut a pod.).

Prostredníctvom dieťaťa sú účastníkmi vzdelávacieho procesu aj rodičia/zákonní zástupcovia. Školský špeciálny pedagóg sa snaží s rodičom/zákonným zástupcom nadviazať dôverný vzťah, komunikovať, informácie podávať presne, jasne, bez direktivity. Pravidelne sprostredkúva aktuálne informácie o dieťati, o jeho pokrokoch, navrhuje možnosti ďalšej podpory aj v domácom prostredí.
V záujme dieťaťa podľa potreby konzultuje s odborníkmi v príslušnom poradenskom zariadení a s odborníkmi mimo rezortu (medicínski odborníci, sociálny pracovník a pod.).

Úskalia postupu

Predpokladom úspešného pôsobenia školského špeciálneho pedagóga je dôsledná a systematická práca s dieťaťom. Problémom sa môže stať nepravidelná dochádzka dieťaťa do materskej školy z akýchkoľvek dôvodov, častá chorobnosť, dlhodobé liečebné a rehabilitačné pobyty. Nepravidelná stimulácia s dlhšími časovými odstupmi alebo nedostatočným opakovaním obmedzuje dostatočnú fixáciu, zautomatizovanie stimulovaných kompetencii.

Pri niektorých postihnutiach sa môžu vyskytnúť ťažkosti s kompenzačnými alebo špeciálnymi učebnými pomôckami. Materská škola nemusí byť dostatočne pripravená na príchod znevýhodneného dieťaťa, rovnako i materiálna vybavenosť nemusí byť dostatočná. Bariérou môžu byť aj individuálne kompenzačné pomôcky, ich dostupnosť v materskej škole môže byť pre dieťa nedostatočná, príp. môžu byť technicky nevyhovujúce. Môže sa stať, že rodič/zákonný zástupca nedokáže pre dieťa zabezpečiť optimálnu pomôcku. V takýchto prípadoch sa dieťa namáha, chýbajúca, či oslabená funkcia nie je dostatočne kompenzovaná, účinok špeciálnopedagogickej intervencie výrazne klesá.

Ťažkosti môže spôsobiť aj nedostatočná spolupráca s inými odborníkmi z iných odborov, alebo aj v rámci materskej školy. Ak zlyháva koordinácia komplexného a jednotného prístupu, dieťa môže byť zmätené, výsledok neistý.
Nemenej závažným úskalím môže byť komplikovaná spolupráca s rodinou, keď rodič/zákonný zástupca z akýchkoľvek dôvodov nejaví záujem o spoluprácu, nepripúšťa si znevýhodnenie dieťaťa, či riešenie ťažkostí dieťaťa prenáša výhradne na odborníkov.

Čomu sa vyhnúť

Pri individuálnej práci s dieťaťom je žiaduce vyhnúť sa šablónovitosti, všeobecným postupom. Vychádzajúc z jedinečnosti a špecifickosti každého dieťaťa je vhodné jednotlivé postupy, spôsob intervencie "zosobniť", prispôsobiť každému jedincovi. Je dôležité zachovávať dobrú náladu, pozitívne ladenie, situačný humor. "Vážny" výraz tváre, striktné úsilie za každú cenu dodržať plán práce - môžu dieťa demotivovať, odradiť, môže unikať od činnosti. Nevôľa pracovať zo strany dieťaťa môže byť dôsledkom únavy, bolesti, či snahou vyhnúť sa neúspechu. Je na majstrovstve špeciálneho pedagóga príčinu odhaliť a pružne improvizovať, nahradiť plánovanú činnosť inou, v tej chvíli pre dieťa prijateľnou.

Doplňujúce informácie

Kvalifikačné predpoklady

- Zákon č. 414/2021 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 138/2019 Z.z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o znení a doplnení niektorých zákonov
- Príloha č. 11. k Vyhláške č. 1/2020 Z.z.

Použité zdroje

KOLEKTÍV AUTOROV PROJEKTU WELCOME. 2019. *Metodika pre prácu s deťmi so ŠVVP v predškolskom vzdelávaní.* 1. vydanie. Praha: Dr. Jozef Raabe, s.r.o. 2019. 215 s. ISBN 978-80-7496-400-8.
ŠTÁTNA ŠKOLSKÁ INŠPEKCIA. 2012. *Kompenzačné a špeciálne učebné pomôcky pre deti a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.* [online]. Bratislava: Interný metodický materiál ŠŠI. Dostupné na internete:
http://www.ssiba.sk/admin/fckeditor/editor/userfiles/file/Dokumenty/KOMPENZACNE_POMOCKY.pdf
VLADOVÁ, K. - LECHTA, V. a kol. 2017. *Aplikácia vzdelávacích programov pre deti so zdravotným znevýhodnením pre predprimárne vzdelávanie*. Bratislava: Štátny pedagogický ústav, 2017. 194 s. ISBN 978-80-8118-197-9.
Zákon č. 415/2021 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení niektorých predpisov a ktorými sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.
Zákon č. 414/2021 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 138/2019 Z.z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o znení a doplnení niektorých zákonov
Vyhláška Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky č. 1/2020 Z. z. o kvalifikačných predpokladoch pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov. Príloha č. 11 k Vyhláške č. 1/2020 Z.z.

VÝSKUMNÝ ÚSTAV
DETSKEJ PSYCHOLÓGIE
A PATOPSYCHOLÓGIE

ŠTANDARDY
NÁRODNÝ PROJEKT

Štandardizáciou systému poradenstva a prevencie
k inklúzii a úspešnosti na trhu práce